

ТИМСКА НАСТАВА

Н ПОЈАМ И ЗНАЧАЈ ТИМСКЕ НАСТАВЕ Н ТОК РАДА

Појам и значај тимске наставе

Тимска настава се јавља као једна од реакција на слабости традиционалне предметне наставе, које се огледају у њеној униформности, сервирању готових знања, запостављању мотивације и стваралаштва, подешавању наставе према просечном ученику, занемаривању диференцијације и индивидуализације у наставном процесу. С друге стране, диференцијација садржаја кроз многе предмете из наставног плана је превелика. Због те исцепканости и предметне зачаурености, ученици често не сагледавају целину проблема. У настави долази до преклапања истих или сродних садржаја кроз различите предмете, изостају ефикасност и економичност.

Те слабости требало би да се превладају тимском наставом која се заснива на планирању и обради наставне грађе по тематским целинама као спојницама између различитих наставних предмета (корелација). Критичари традиционалне наставе одавно су указивали да је константан број од 30 до 35 ученика у одељењу, иначе врло различитим наставним ситуацијама, велика сметња већој ефикасности. Превелика група знатно смањује могућност да се сваки појединац испољи, да општи свак са сваким.

И 45-минутни час, као најмања временска јединица у настави, јавља се као ограничење. Некад је то превелики, а некад премали оквир за реализацију планираних садржаја.

У традиционалној организацији наставе наставник је изолован од својих колега. Он самостално планира реализацију наставног програма у „својим“ одељењима, сам просуђује о обиму и дубини (квантитету и квалитету) градива које ће обрадити, сам бира наставне методе и поступке. Његови ученици немају прилике да осете како раде други наставници истог предмета. Способности, интересовања за поједине делове садржаја, методско искуство су различити код различитих наставника. Поборници тимске наставе се залажу за такву организацију рада у којој ће улоге наставника, истог или различитих предмета, бити подељене тако да сваки ради са свима ученицима онај део наставног посла који му највише „лежи“. У концепцији тимске наставе предвиђа се стварање тимова наставника истог или сродних предмета који би узорним планирањем и реализацијом интегрисали сродно градиво и повећали економичност и ефикасност наставног процеса. Обједињавањем сродних садржаја и диференцираним приступом ученицима (кроз мање групе) квалитет наставе би био битно побољшан.

Тимска настава прво је заживела у САД половином овог века, а теоријски се наслања на Винетка план, Пуебло план, Сараднички групни план. Неки ову наставу називају сарадничком, неки још и системом малих и великих група. Еволуцијом тог система искристалисале су се следеће одлике: формирање тимова од два или више наставника у којима сваки члан има посебну улогу и задатке: тим заједнички планира, реализује и вреднује наставу; величине ученичких група и радног простора варирају зависно од постављеног циља и задатака и тражења бољих решења.

Тимска настава подразумева тимове наставника и ученичке групе различите величине подразумева еластично планирање и реализацију наставног градива, различите величине

простора и времена за остваривање планираног садржаја и коришћење богате основе савремених наставних средстава. Са ученицима се ради у великим, средњим и малим групама, зависно од природе наставне грађе и постављених задатака. Велике групе од 90 до 120 ученика добијају се спајањем више одељења истог разреда. Тој великој групи један од чланова тима, наставник или стручњак са стране, држи уводно предавање за неку већу наставну тему, тумачи нову наставну грађу, објашњава правила и законе, систематизује знања пошто је обрађена већа наставна целина. Велике наставне групе су погодне баш за реализацију таквих наставних задатака, али и за приказивање филмова и других аудио-визуелних емисија, као и за извођење сложених и скупих огледа и експеримената.

Мање групе су погодне када неко градиво треба обрадити методом разговора (у великим групама се обично користи монолог), када је неопходна расправа, увежбавање, понављање, утврђивање, проверавање. Погодне су да ученици увежбавају усмено излагање, да изоштравају критичко мишљење. Осим тога, општење међу ученицима је непосредније и присније, а могућности за међусобно упознавање веће су у мањим групама.

За самосталан рад, који се, такође, практикује у оквиру тимске наставе, потребно је доста разноврсног материјала, приручника, лексикона, речника, техничких и лабораторијских средстава. Наставник треба да их упуту како се тај материјал користи да би они самостално радили.

Једна од предности тимског рада је већа активизација ученика. Они су у активнијем положају, имају прилике да чешће питају, да одговарају, да уђу у дијалог, да исказују своје мишљење.

Тимска настава је врло сложен начин рада. Успех зависи од сталног договарања и сарадње у тиму. Захтева се прецизно остваривање договореног начина рада и дословно поштовање јасно утврђене поделе послова у тиму.

Програм који се реализује у оквиру тимске наставе има део који је обавезан за све ученике и други, необавезан (изборни) део намењен за обимнију и дубљу обраду неких садржаја зависно од потреба, интересовања и могућности појединих ученика.

Организација рада и време у тимској настави постављају се еластично. Час од 45 минута замењују такозвани модули (разрађене целине наставних садржаја, дидактички обликоване са предвиђеним свим елементима организације) који различито трају зависно од природе градива, постављених задатака и узраста ученика. После рада у великој групи састају се мале групе са којима се ради док овладају предвиђеном материјом. Иза овога следи самосталан (индивидуалан) рад ученика, усмерен на индивидуално учење, рад, решавање различитих задатака и проблема, вежбање вештина и спретности и слично. Тек тада долази на ред нова тема о чему се чланови тима међусобно договарају.

За добру тимску наставу неопходно је да школа буде боље опремљена наставним средствима, нарочито техничким и другим средствима за модерну наставну технологију. Величина наставног простора мора бити флексибилна. Значи, потребан је простор за вишенаменско коришћење који се може повећавати и смањивати зависно од величине групе.

Ток рада

Ток рада у тимској настави изгледа приближно овако:

Формира се велика група од 90 до 100 ученика (три одељења истог разреда). На часу који траје 40 до 80 минута, зависно од потребе, задужени члан тима обрађује увод у неку наставну тему или неку наставну јединицу (реч је о обради новог градива). Ради фронтално са целом групом. Следећа етапа је рад у групама средње величине (30 до 35 ученика), тј. стандардним одељењима. У првом делу часа наставник ради фронтално. Допуњује и тумачи оно што је рађено у великој групи што је, у ствари, припрема за рад у мањим групама, паровима и за самостално учење. Те мале групе (пет до седам ученика) су кључни део рада у тимској настави. У њима градиво треба да се до краја савлада. Након рада у мањим групама формирају се средње групе уједначене по знању. У једној групи су ученици који нису савладали наставне задатке па наставник треба да им помогне. У другој групи су ученици који су савладали основне задатке, али им је још потребна мања помоћ за потпуни успех, а у трећој групи су најбољи којима се дају додатни, тежи задаци. Веома је важно да се слабијима што боље помогне, да се са њима ради у што мањим групама, да им се приступа индивидуално, да се користе разноврсни наставни поступци са доста погодног дидактичког материјала.

Тимове могу сачињавати:

а) наставници исте струке који планирају и реализују наставу једног предмета за целу школу;

б) предметни наставници који планирају и обрађују градиво за исти узраст ученика;

в) наставници различитих струка и специјалности који планирају и реализују градиво у хетерогеним групама ученика.

Најчешће се тимови састављају на два начина. Један је начин – формирања тима за више одељења истих разреда или истих предмета (рецимо сви наставници одељења III разреда или сви наставници српског језика раде са истом групом ученика састављеном из свих одељења III разреда). Групе су структурисане према способностима ученика. Други начин је да се састави тим за групу ученика различитих разреда (на пример, VII и VIII) или за више наставних предмета (на пример, физика, хемија, биологија).